

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ»**

Виконала: здобувач вищої освіти
2 курсу, групи Sz1-M22
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Олійник Ангеліна Олександрівна

Керівниця: **Мельник Ж.В.**,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи

Кам'янець-Подільський – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ	6
1.1 Соціальний захист військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення та сутність	6
1.2 Особливості регулювання соціально-правового забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей в Україні	12
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ	21
2.1 Державні гарантії соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей	21
2.2 Пенсійне забезпечення військовослужбовців	39
РОЗДІЛ 3 ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ	48
3.1 Система надавачів соціальних послуг військовослужбовцям та членів їх сімей у громаді.....	48
3.2 Методичні рекомендації військовослужбовцям щодо забезпечення їх пільгами, правами і соціальними гарантіями	55
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Реформування практично всіх сфер життя сучасної Української держави відбувається в умовах військової агресії російської федерації та окупації частини її території. У цих умовах постає питання побудови ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою сил оборони. Як зазначено у Стратегії воєнної безпеки України, «воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей» [49]. Не викликає сумніву, що найважливішим складником системи сил оборони України є військовослужбовці, тому державі повною мірою необхідно забезпечити правові гарантії захисту прав і свобод військовослужбовців.

Певні аспекти означеної проблематики досліджували у своїх працях науковці різних часів, серед них Д. О. Єрмоленко, Т. М. Заворотченко, О. Г. Кушніренко, В. І. Кириленко, Л. І. Летнянчин, І. Й. Магновський, Л. П. Медвідь, В. Й. Пашинський, Т. М. Слинько, Ю. Н. Тодика, О. Ю. Тодика, Б. М. Шамрай. Однак, незважаючи на інтенсивність та значущість досліджень зазначених науковців, деякі питання системного наукового дослідження правових гарантій захисту прав і свобод військовослужбовців залишаються невизначеними і потребують подальшого розгляду.

Отже, наукова розробка теоретичних основ соціально-правового забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей, стає актуальною в теоретичному і практичному аспектах. Соціальна значущість проблеми окресленої тематики, недостатній рівень вивчення її окремих теоретичних та

практичних аспектів зумовили вибір теми дослідження: **«Соціально-правове забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей».**

Мета дослідження: дослідити соціально-правові гарантії забезпечення захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей, визначити перспективи їх удосконалення.

Відповідно до мети дослідження були визначені такі **завдання:**

1. Охарактеризувати теоретичні засади дослідження поняття соціального захисту військовослужбовців.
2. Проаналізувати наявні наукові розробки і стан чинного законодавства у сфері гарантій прав та свобод військовослужбовців в Україні.
3. Здійснити аналіз системи надавачів соціальних послуг та окремих видів соціальної підтримки військовослужбовцям та членів їх сімей.
4. Розробити відповідні пропозиції щодо вдосконалення законодавства у цій сфері.

Об'єкт дослідження: військовослужбовці та члени їх сімей.

Методи дослідження: метод аналізу наукових праць, метод аналізу, метод порівняння, а також – поєднання історичного та логічного методів, і міждисциплінарного підходу з використанням даних права, політології, соціології та інших дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в дослідженні особливостей соціально-правового забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей в Україні. Результати дослідження можуть бути використані у соціальній та у правотворчій діяльності.

Експериментальне дослідження проводилось на базі Кам'янець-Подільського міського Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Апробація результатів дослідження. кваліфікаційної роботи магістра були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи» (07 квітня

2023 р., м. Кам'янець-Подільський) та науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2022 р.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю у співавторстві з науковим керівником у збірнику наукових праць (Мельник Ж. В., Олійник А. О. Система соціального захисту військовослужбовців в Україні / Ж.В. Мельник, А.О. Олійник // *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: соціально-педагогічна. Вип. 38. [Електронний ресурс]. / за ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2023. С. 149 – 154).

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (73 найменувань) та додатків. Робота містить 2 таблиці. Основний зміст викладено на 70 сторінках тексту. Загальний обсяг – 82 сторінок.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра проведено теоретичне обґрунтування проблеми соціально-правового забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей. Зокрема, можна зробити наступні висновки:

1. Військовослужбовці – громадяни України, які перебувають на військовій службі, користуються всією повнотою конституційних прав – політичних, соціально-економічних, культурних, релігійних та особистих. Дане визначення є прийнятним у класичному його розумінні, оскільки відображає сутність та зміст правового статусу військовослужбовця, що дозволяє застосовувати до зазначеної категорії весь передбачений законодавством України спектр прав і свобод.

До військовослужбовців належать: особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, військовослужбовці строкової служби і військової служби за контрактом Збройних сил України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, військ цивільної оборони, а також інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України, військовослужбовці жінки, курсанти військово-навчальних закладів. Поняття військовослужбовці, регламентується Конституцією України, Законом України «Про Збройні сили України» та низкою інших нормативно-правових актів, таких як: Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»; Закон України «Про правовий режим воєнного стану»; Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги; Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»; Наказ Міністра Оборони України «Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затверджений наказом Міністерства оборони України»; Постанова Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»; Закон України «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту військовослужбовців, поліцейських та деяких інших осіб».

Аналізуючи сутність соціального захисту з метою подальшої його інтерпретації в аспекті соціального захисту військовослужбовців в Україні, вчені неодноразово вказували, що кожний напрям із забезпечення соціальних гарантій держави має свої види та форми реалізації, а саме: прийнятний рівень добробуту громадянина, який здійснює трудову діяльність, забезпечується за допомогою мінімального рівня заробітної плати, її індексації, помірних податків і невтручання у підприємницьку діяльність; пріоритетні потреби суспільства (здобуття загальної освіти, виховання дітей і підлітків, здійснення культурно-освітньої роботи, підготовка кадрів, організація охорони здоров'я і розвитку фізичної культури членів суспільства) задовольняються за кошти державного та місцевих бюджетів у формі безплатних послуг; громадяни у скрутних та непередбачуваних обставинах (підвищене навантаження на працездатних осіб у зв'язку з наявністю утриманців, незадовільним станом здоров'я, похилим віком, втратою роботи, кризовими явищами в економіці) підтримуються за допомогою пенсій, стипендій, грошових виплат та їх індексації, матеріальної допомоги, податкових пільг із платежів і послуг.

2. Захист прав та свобод військовослужбовців є однією з головних функцій держави. Вказана функція визначається закріпленням в нормативно-правових актах прав та свобод військовослужбовців, гарантій та соціальних пільг, правового механізму реалізації цих прав та свобод.

3. Державні гарантії соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей регулюються Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», яким передбачено соціальні гарантії військовослужбовців та членів їх сімей в різні особливі періоди. Кабінетом Міністрів України, місцевими радами, підприємствами, установами, організаціями можуть встановлюватися й інші пільги та гарантії соціального захисту сімей військовослужбовців.

4. Однією з важливих складових соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей виступає пенсійне забезпечення, яке повинно гарантувати їм гідний рівень життя у разі досягнення ними вислуги років, настанні інвалідності або у разі втрати годувальника членами їхніх сімей. Саме пенсійне забезпечення може гарантувати військовослужбовцям та їх сім'ям матеріальне забезпечення в зазначених вище випадках.

Кожному військовослужбовцю держава повинна гарантувати матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів, а відтак – підвищує обороноздатність країни загалом. Адже зараз в умовах війни з росією українські військові виконують надважливу функцію – захищають нашу державу, відновлюючи її територіальну цілісність та суверенітет.

5. До системи надавачів соціальних послуг військовослужбовцям та членів їх сімей у Кам'янець-Подільській територіальній громаді відносяться: Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області; Департамент соціального захисту населення Виконавчого комітету Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

В ході виконання поставлених завдань кваліфікаційної роботи магістра нами було здійснено аналіз проведеного моніторингу надання соціальних послуг сім'ям/особам вразливих груп населення, які перебувають у складних життєвих обставинах, в т.ч. категорія військовослужбовців та членів їх сімей Кам'янець-Подільським міським Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді станом на 20 вересня 2023 року (з 11.12.2022 р. по 20.09.2023 р.).

Алгоритм звернення військовослужбовців та членів їх сімей у Департаменту соціального захисту населення є таким:

- Особисте звернення військовослужбовців до Департаменту або звернення від інших установ (відповідний лист звернення) на отримання відповідних послуг.

- Прийняття рішення про надання/відмову в наданні соціальних послуг, яке подається у Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей.
- Здійснення Центром оцінки потреб (процес збору, узагальнення та аналізу фахівцями соціальної роботи інформації щодо стану та життєвих обставин об'єкта соціальних послуг з метою визначення видів та обсягів послуг, їх впливу на процес подолання складних життєвих обставин).
- Укладання договору про надання соціальних послуг з Кам'янець-Подільським міським Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, готується наказ Центром і розпочинається робота з надання соціальних послуг.

6. Результати проведеного дослідження кваліфікаційної роботи магістра дозволили нам сформулювати методичні рекомендації військовослужбовцям щодо забезпечення їх пільгами, правами і соціальними гарантіями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. Москва : Юрид. лит., 1981. Т. 1. 180 с.
2. Баранник Л. Б. Соціальний захист громадян навч. посібн. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2017. 246 с.
3. Бейкун А. Соціальний захист військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення та сутність / А. Бейкун, А. Клачко // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний юридичний журнал / Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; ТОВ «Гарантія»; голов. ред. Махінчук В. М.; ред. кол.: Бакалінська О. О., Берестова І. Е., Бобрик В. І. [та ін.]. Київ, 2021. № 6 (304). С. 90 – 94.
4. Білопільський М. В. Новий енциклопедичний словник. Іспит, 2005. 893 с.
5. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. Київ : Знання, 2005. 381 с.
6. Бородіна Н. Державне регулювання у сфері пенсійного забезпечення – розвиток та основні положення. Економіст. 2010. № 11. С. 26 – 29.
7. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми : монографія. Донецьк : Янтар, 2001. 352 с.
8. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник. Київ: НІОС, 2003. 416 с.
9. Деякі питання виплати пенсій окремим категоріям громадян : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 р. №1088. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.05.2023).
10. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2000. 209 с.
11. Довідник з питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, ветеранів Великої Вітчизняної війни, військової служби і військових пенсіонерів та інших громадян похилого віку в Україні / під ред.

генерал-полковника В. І. Собкова. Київ, 2006. 540 с.

12. Єрмоленко Д. О. Правовий статус людини і громадянина в Україні як соціальній державі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. 19 с.

13. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2002. 18 с.

14. Каретна О. О. Особливості діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : вибрані праці. Одеса, 2009. С. 287 – 291.

15. Кириленко В. І. Соціально-правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. *Основи законодавства України: підручник / за заг. ред. В. І. Кириленка*. Вінниця : Нова книга, 2002. С. 280 – 321.

16. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.

17. Кушніренко О. Г., Слинко Т. М. Права і свободи людини та громадянина. Харків : Факт, 2001. 438 с.

18. Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2002. 18 с.

19. Любецька М. М. Аналіз діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах / М. М. Любецька // *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 17. С. 102 – 108.

20. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 19 с.

21. Малєин М. С. Гражданский закон и права личности в СРСР. Москва : Юрид. лит., 1981. 192 с.

22. Мачульська Є. Є. Право соціального забезпечення. 1999. 240 с.

23. Медвідь Л. П. Права, свободи та обов'язки військовослужбовців в Україні: конституційно-правові аспекти : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2016. 249 с.

24. . Медвідь Л. П. Правове регулювання прав і

свобод військовослужбовців у незалежній Україні / Л. П. Медвідь // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 1 (90). С. 129 – 140.

25. Медвідь Л. П. Соціальні права і свободи військовослужбовців в Україні: характеристика та реалізація / Л. П. Медвідь // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 1 (7). С. 102 – 116.

26. Мельник Ж.В., Олійник А.О. Система соціального захисту військовослужбовців в Україні / Ж.В. Мельник, А.О. Олійник // *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: соціально-педагогічна. Вип. 38. [Електронний ресурс]. / за ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2023. С. 149 – 154.

27. Новак-Каляєва Л. М. Нормативно-правові основи захисту прав військовослужбовців в Україні: соціальний аспект. Держава та армія. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 584.

28. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (вирішення спорів, пов'язаних із пільгами, гарантіями та компенсаціями військовослужбовцям, військовозобов'язаним або резервістам). URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_2019_10_09.pdf (дата звернення: 10.04.2023).

29. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL : <http://pfu.gov.ua/> (дата звернення 05.07.2023).

30. . Пашинський В. Й. Конституційно- правовий статус військовослужбовців в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2007. 205 с.

31. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України : підручник. Київ : Ін Юре, 2014. 476 с.

32. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0638-08#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

33. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і

начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2023 р. № 836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/836-2023-%D0%BF#n16> (дата звернення: 10.05.2023).

34. Податковий кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.05.2023).

35. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 48. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення 01.05.2023).

36. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних сил України, та членів їхніх сімей : Закон України від 15.07.2004 р. № 1763-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст. 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15> (дата звернення: 12.05.2023).

37. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> (дата звернення: 12.05.2023).

38. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Наказ Кабінету Міністрів України від 22.04.2016 р. № 621/28751. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/363026_492008 (дата звернення: 14.05.2023).

39. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 895. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.05.2023).

40. Про Збройні сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 11.05.2023).

41. Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб

начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ : Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3946-12#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

42. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).

43. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

44. Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги : Закон України від 29.07.2022 р. № 2489-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2489-20#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

45. Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : Наказ Міністра Оборони України від 07.06.2018 р. № 260. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0638-08#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

46. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту військовослужбовців, поліцейських та деяких інших осіб : Закон України від 06.09. 2023 р. № 3379-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3379-20#Text> (дата звернення: 13.05.2023).

47. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

48. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

49. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ

Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 08.02.2023).

50. Про реформування Збройних сил України та поліпшення матеріального забезпечення армії : Проект Закону від 16.07.2020 р. № 3874. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/GI02768A> (дата звернення: 10.05.2023).

51. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (дата звернення: 17.05.2023).

52. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> (дата звернення: 17.05.2023).

53. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> (дата звернення: 17.05.2023).

54. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 17.05.2023).

55. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF> (дата звернення: 18.05.2023).

56. Про підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення : Постанова Кабінету Міністрів від 28.12.2011 р. № 1381. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1381-2011-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2023).

57. Про індексацію пенсій та заходи щодо підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення у 2022 році : Постанова Кабінету Міністрів від 16.02.2022 р. № 118 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення:

19.05.2023).

58. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17.03.2004 № 7-рп/2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04#Text> (дата звернення: 12.04.2023).

59. Рябікін В. І. Страхування та актуальні розрахунки : підручник. Економіст, 2006. 459 с.

60. Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 422 с.

61. Сільченко С. О. Соціальне страхування: реалії та перспективи правового регулювання. *Проблеми трудового права*. 2011. № 102. С. 79 – 80.

62. Социальная работа: теория и практика : учебное пособие / отв. ред. Е. И. Холостова, А. С. Сорвина. Москва : ИНФРАМ, 2001. 427 с.

63. Сташків Б. І. Теорія прав соціального забезпечення : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 405 с.

64. Стремоухов А. В. Правовая защита прав человека: теоретический аспект : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. 1996. С. 23 – 67.

65. Українські Закони. Соціальний кодекс України : Проект / В. С. Журавський та ін.; Християнсько-демократична партія України. Київ : Логос, 1998. 319 с.

66. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 248 с.

67. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб : навч. посіб. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. 248 с.

68. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. Київ: Ін Юре, 2004. 368 с.

69. Чижов Д. А. Правовий механізм забезпечення соціального захисту людини в умовах військових конфліктів : дис. канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2017. 212 с.

70. Шамрай Б. М. Гарантії прав та свобод військовослужбовців в Україні (конституційно-правовий аспект) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2018. 238 с.

71. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 243 с.

72. Шевчук П. І. Соціальна політика : навч. посібн. Львів : Світ, 2003. 400 с.

73. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: навч. посібн. Київ : КНЕУ, 2005. 232 с.